Neljapäev, 7. aprill 2022

P9_TA(2022)0128

Olukord Afganistanis ja eelkõige naiste õiguste olukord

Euroopa Parlamendi 7. aprilli 2022. aasta resolutsioon olukorra kohta Afganistanis ja eelkõige naiste õiguste olukorra kohta (2022/2571(RSP))

(2022/C 434/14)

Euroopa Parlament,

— võttes arvesse oma varasemaid resolutsioone Afganistani kohta,

— võttes arvesse Talibani 7. septembri 2021. aasta teadaannet Afganistani ajutise valitsuse moodustamise kohta,

— võttes arvesse ÜRO 17. märtsi 2022. aasta resolutsiooni 2626 (2022) ÜRO Afganistani abimissiooni mandaadi pikendamise kohta,

— võttes arvesse ÜRO Julgeolekunõukogu 27. märtsi 2022. aasta pressiavaldust Afganistani kohta,

— võttes arvesse Euroopa Parlamendi 2021. aasta Sahharovi mõttevabaduse auhinna finalistide nimekirja,

— võttes arvesse 1. ja 2. veebruaril 2022 Euroopa Parlamendis toimunud Afganistani naistele pühendatud päevi,

— võttes arvesse Afganistaniga suhtlemiseks loodud Euroopa Parlamendi delegatsiooni juhi 23. märtsi 2022. aasta avaldust Talibani teadaande kohta laiendada õppekeeldu vanematele kui kuuenda klassi naissoost õpilastele ning komisjoni asepresidendi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja sellega seotud 23. märtsi 2022. aasta avaldust,

— võttes arvesse komisjoni asepresidendi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja 28. märtsi 2022. aasta avaldust, milles nõutakse tütarlaste keskkoolide kohest taasavamist,

— võttes arvesse inimõiguste ülddeklaratsiooni,

— võttes arvesse 1951. aasta ÜRO pagulasseisundi konventsiooni,

— võttes arvesse 1979. aasta konventsiooni naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta,

— võttes arvesse ÜRO ülemaailmset turvalise, korrakohase ja seadusliku rände kokkulepet ning ÜRO üleilmset pagulasi käsitlevat kokkulepet, mis järgnesid 19. septembril 2016 ÜRO Peaassamblees ühehäälselt vastu võetud pagulasi ja rändajaid käsitlevale New Yorgi deklaratsioonile,

— võttes arvesse ELi temaatilisi suuniseid, mis käsitlevad inimõiguste kaitsjaid, lapse õiguste edendamist ja kaitset, naiste ja tütarlaste vastast vägivalda ja võitlust kõigi nendevastase diskrimineerimise vormide vastu,

— võttes arvesse kodukorra artikli 132 lõikeid 2 ja 4,

A. arvestades, et Talibani haridusministeerium teatas oma 21. märtsi 2022. aasta avalduses, et ta on pühendunud kõigi kodanike õigusele saada haridust ning teeb tööd selle nimel, et kaotada igasugune diskrimineerimine;

B. arvestades, et Afganistani *de facto* ametivõimud lubasid 15. jaanuaril 2022, et tütarlastel lubatakse pärast uue kooliaasta algust 2022. aasta märtsi teises pooles igal astmel kooli naasta;

C. arvestades, et tütarlapsed pidid kogu Afganistanis kooli naasma 23. märtsil 2022; arvestades, et Taliban on pikendanud määramata ajaks keeldu lubada koolitüdrukutel osaleda seitsmendas klassis ja sellest kõrgematel õppeastmetel, kuni nad otsustavad, millised vormirõivad on tüdrukutele kõige sobivamad; arvestades, et sellega keelatakse keskharidus enam kui miljonile Afganistani tütarlapsele ning rikutakse kõigi laste põhiõigust haridusele, mis on sätestatud inimõiguste ülddeklaratsioonis;

D. arvestades, et Afganistan on naiste, rahu ja julgeoleku indeksis maailmas viimasel kohal, mis tähendab, et see on naiste jaoks kõige ohtlikum riik; arvestades, et ÜRO erimenetluste esindajate sõnul püüavad Talibani juhid süstemaatilise soolise diskrimineerimise ja vägivallaga naisi ja tütarlapsi avalikust elust välja tõrjuda;

E. arvestades, et pärast riigi ülevõtmist 15. augustil 2021 on Taliban sulgenud naisküsimuste ministeeriumi ning taastanud endise pahe ja vooruse ministeeriumi; arvestades, et Taliban on *de facto* tühistanud kõik varem jõustatud seadused, sealhulgas need, mis kaitsevad naisi, ning kehtestanud karmid piirangud rahumeelse kogunemise õiguse, sõnavabaduse ning naiste töö-, haridus- ja tervishoiuõiguse kasutamisele; arvestades, et pärast riigi ülevõtmist sulges Taliban Afganistani sõltumatu inimõiguste komisjoni (AIHRC);

F. arvestades, et uue direktiivi kohaselt tohivad Afganistani naised reisida kodust kaugemale kui 45 miili (72 km) ainult siis, kui neid saadab meessoost lähisugulane; arvestades, et see direktiiv on jätkuks 2021. aasta novembris vastu võetud direktiivile, millega telejaamadel keelati edastada saateid naissoost näitlejatega;

G. arvestades, et rahumeelseid meeleavaldusi naiste õiguste toetuseks Afganistanis surutakse jõuga maha; arvestades, et inimõiguste kaitsjaid on röövitud ja nende asukoha kohta ei ole antud teavet, hoolimata korduvatest nõudmistest nad vabastada; arvestades, et vahi alt vabastatud isikud kardavad endiselt oma elu pärast;

H. arvestades, et iga päev teatatakse inimõiguste rikkumistest, sealhulgas vahistamistest, kinnipidamistest, inimröövidest, piinamistest, ähvardustest, väljapressimistest, kohtuvälistest hukkamistest ning rünnakutest inimõiguste kaitsjate ja nende pereliikmete vastu; arvestades, et selliste rikkumiste eest puudub endiselt igasugune vastutuselevõtmine; arvestades, et eriti on mõjutatud naissoost inimõiguste kaitsjad; arvestades, et eriti on sihikule võetud vähemusrühmad, nagu Hazara kogukond;

I. arvestades, et vaesus on sundinud Afganistani perekondi korraldama abielusid ja koguma tütardele kaasavara, ning arvestades, et pärast tütarlaste koolikeelu rakendamist on laste abielude arv Afganistanis suurenenud 500 %; arvestades, et enne riigi ülevõtmist Talibani poolt abiellus enne 18-aastaseks saamist 35 % tüdrukutest ja enne 15. eluaastat 9 % tüdrukutest;

J. arvestades, et Afganistanis on väikelaste suremus üks maailma kõrgemaid ja igal aastal sureb tuhandeid naisi rasedusega seotud põhjustel, mida oleks kerge vältida; arvestades, et sotsiaal-majanduslik olukord, mis oli juba enne Talibani ülevõtmist ebakindel, on *de facto* valitsuse all ning COVID-19 pandeemia, ränkade põudade ja karmi talve tõttu järsult halvenenud;

K. arvestades, et Afganistani humanitaarkriis on maailmas üks kiiremini süvenevaid kriise, mis on avaldanud naistele ja tütarlastele ebaproportsionaalselt suurt mõju; arvestades, et peaaegu 100 % Afganistani leibkondadest, mille perekonnapea on naine, seisab silmitsi toiduga kindlustamatusega; arvestades, et Talibani valitsuse kehtestatud uus poliitika on oluliselt mõjutanud naiste võimet elatist teenida, tõugates nad veelgi suuremasse vaesusse, ning et paljud naissoost perekonnapead on selle tagajärjel eriti rängalt kannatanud;

L. arvestades, et Rahvusvahelise Migratsiooniorganisatsiooni 2022. aasta märtsi aruande kohaselt põgenes 2021. aastal Afganistanist üle 1,258 miljoni inimese, mis on kaks korda rohkem kui viimastel aastatel; arvestades, et samal ajal on kodukohta naasnud riigisiseste põgenike arv kolmekordistunud, jõudes 2021. aastal rekordilise 3,06 miljoni tagasipöördumiseni; arvestades, et piirkonnas on peaaegu 5 miljonit riigist lahkunud afgaani, kellest 90 % viibib Pakistanis ja Iraanis;

Neljapäev, 7. aprill 2022

M. arvestades, et ÜRO pagulaste ülemvoliniku andmetel on 35 % naistest ja tütarlastest teatanud, et nad tunnevad end naaberriikides Iraanis ja Pakistanis varjupaika otsides soopõhise vägivalla tõttu ohustatuna; arvestades, et seal käib koolis ainult 70 % tütarlastest, poistest aga 92 %;

N. arvestades, et EL on elanikkonnale antavat toetust suurendanud ning algatanud selleks üle 268,3 miljoni euro väärtuses projekte, milles pööratakse põhitähelepanu haridussüsteemi ja elatusvahendite säilitamisele ning rahvatervise kaitsmisele; arvestades, et need projektid moodustavad osa 1 miljardi euro suurusest ELi üldisest toetuspaketist, millest komisjon andis teada 2021. aasta oktoobris ja millest antakse abi pagulastele, rändajatele ja riigisisestele põgenikele ning toetatakse inimõiguste kaitsjaid ja kodanikuühiskonna organisatsioone;

O. arvestades, et Piirideta Reporterite andmetel on Afganistanis suletud 231 meediaväljaannet ehk 40 % kõigist riigi väljaannetest; arvestades, et 6 400-st töökoha kaotanud ajakirjanikust 80 % on naised; arvestades, et piirangutega on keelustatud kohalike ja rahvusvaheliste meediakanalite, näiteks BBC tegevus ning ajakirjanikke on vahistatud, kinni peetud ja pekstud;

P. arvestades, et Talibaniga seotud üksuste ja üksikisikute suhtes rakendatavad sanktsioonid ei tohiks takistada selliste finantstehingute tegemist, mis on seotud valitsusväliste organisatsioonide poolt humanitaarabi andmise ja põhiteenuste osutamisega;

Q. arvestades, et endises Afganistani Vabariigis töötasid naised kuni 15. augustini 2021 edukalt kõrgetel ametikohtadel, nt parlamendiliikmete, ministrite, kohtunike, kuberneride, juristide ja suursaadikutena; arvestades, et Talibani väed on endised õiguspäraselt ametisse nimetatud valitsusametnikud sunniviisiliselt ametist kõrvaldanud ega ole oma uude tunnustamata *de facto* valitsusse naisi kaasanud; arvestades, et need *de facto* ametivõimud ei esinda Afganistani mitmekesist ühiskonda kaasavalt;

R. arvestades, et luureteenistused on hoiatanud, et Afganistanist ei tohi saada paik, kus terrorirühmitused võivad end tunda turvaliselt;

1. on väga mures humanitaar- ja inimõiguste kriisi pärast, mis Afganistanis on pärast Talibani võimuvõtmist tekkinud; kordab, et on Afganistani rahvaga vankumatult solidaarne ja kavatseb teda toetada; rõhutab, et põhiõigusi ja -vabadusi, mis Afganistani rahval on viimase 20 aasta jooksul olnud, tuleks kaitsta;

2. peab kahetsusväärseks, et naiste ja tütarlaste olukord Afganistanis on pärast riigi ülevõtmist Talibani poolt pidevalt halvenenud; mõistab hukka, et Taliban tegutseb pidevalt selle nimel, et naised ja tütarlapsed riigi avalikust elust kõrvale tõrjuda ning takistada neil kasutamast enamikku inimõigustest, sealhulgas õigust haridusele, tööle, vabale liikumisele ja tervishoiule;

3. mõistab kõige karmimalt hukka Talibani otsuse lükata 6. klassi lõpetanud tütarlaste haridustee jätkamine määramata ajaks edasi, kuigi varem lubas Taliban, et kõigil kodanikel on õigus haridust omandada; nõuab tungivalt, et Taliban tühistaks otsused ja piirangud, mis kehtivad ainult naiste ja tütarlaste kohta, ning avaks uuesti naisküsimuste ministeeriumi;

4. rõhutab, et kõigis kokkulepetes, mille EL ja selle liikmesriigid Afganistani *de facto* ametivõimudega sõlmivad ja milles nad endale kohustusi võtavad, tuleb seada tingimuseks, et naistel ja tütarlastel peab olema õigus haridust omandada;

5. kutsub Talibani üles täitma oma kohustust tagada, et kõigil Afganistani kodanikel, sealhulgas naistel ja tütarlastel, on õigus haridusele;

6. mõistab hukka, et Taliban on Afganistanis naiste õiguste kaitseks korraldatud rahumeelsed meeleavaldused maha surunud; nõuab, et 2021. aasta oktoobris Heratis vahistatud naispolitseinik Alia Azizi viivitamata vabastataks, et vabastataks ka kõik teised kinnipeetud naiste õiguste kaitsjad ning et aktivistide hirmutamine ja ahistamine lõpetataks; nõuab, et õpetajate ja õpilaste ahistamine, ähvardamine ja ründamine lõpetataks;

7. kutsub *de facto* ametivõime üles tagama, et kogu Afganistanis oleksid kõigil naistel ja tütarlastel olemas kõik õigused ja võimalus kasutada reproduktiivtervishoiu teenuseid;

8. väljendab suurt muret selle pärast, et alates Talibani võimuvõtmisest on naised ja tütarlapsed suuremas ärakasutamise ohus, sealhulgas ohus sattuda sundabielu, seksuaalse ärakasutamise ja sunniviisilise töö eesmärgil toimuva inimkaubanduse ohvriks; mõistab soolise vägivalla ja diskrimineerimise hukka;

9. kutsub Afganistani *de facto* ametivõime üles moodustama kaasavat valitsust, milles naised osalevad kõikidel tasanditel otsuste tegemises; rõhutab, et tuleb välja töötada uus ELi Afganistani-strateegia, milles on naiste ja tütarlaste olukorda arvesse võetud ning mille eesmärk on naiste õigusi ja naiste osalemist avalikus elus selgelt toetada;

10. tuletab meelde, et ELil on Talibaniga peetava võimaliku poliitilise dialoogi suhtes kindel seisukoht, mis on kujundatud temaatiliste kriteeriumide alusel, mis põhinevad igaühe inimõiguste austamise ja õigusriigi põhimõtetel; on seisukohal, et alates 15. augustist 2021 on nende kriteeriumide alusel mõõdetud näitajad ainult halvenenud, mille tõttu ei ole Talibani valitsust võimalik *de facto* tunnustada;

11. peab kiiduväärseks ÜRO 17. märtsi 2022. aasta resolutsiooni 2626 (2022), millega ÜRO Afganistani abimissiooni mandaati pikendati; nõuab, et EL ja selle liikmesriigid toetaksid peasekretäri Afganistani eriesindaja mandaati ning teeksid muu hulgas kõigi asjaomaste Afganistani osalejate ja sidusrühmadega koostööd, et kõigil naissoost õpilastel oleks õigus kohe jälle koolis käima hakata;

12. võtab teadmiseks, et 2022. aasta jaanuaris toimusid Oslos Euroopa ja USA ametnike ning Talibani delegatsiooni vahel kõnelused, kuid Ameerika Ühendriigid jätsid Doha kõnelused hiljuti ära, sest Taliban otsustas, et tütarlastele kooliskäimise õigust tagasi ei anna; rõhutab, et kõikidel tulevastel läbirääkimistel, mida riikide tasandil Talibaniga peetakse, peavad osalema Afganistani naiste esindajad;

13. kutsub ELi ja selle liikmesriike üles Afganistanist põgenenuid toetama ja kaitsma; kordab, et Afganistani naissoost juristide, kodanikuühiskonna juhtide, kunstnike, sportlaste ja muude vähekaitstud isikute staatust tuleb kindlustada, eriti nende puhul, kelle elu on ohus, nagu LGBTQI+ kogukonna liikmed; kordab, et nõuab Afganistani pagulastele mõeldud spetsiaalset viisaprogrammi, tõhustatud ümberasustamiskavasid ja tegelikku tagatistega kaitset;

14. rõhutab, et tingimata tuleb tegeleda soolise vägivalla probleemiga, millega Afganistani naised ja tütarlapsed vastuvõtvates riikides, eelkõige Iraanis ja Pakistanis kokku puutuvad, ning tagada, et nad käiksid koolis, osaleksid tööturul ja neil oleks võimalik kasutada tervishoiuteenuseid, sealhulgas vaimse tervise teenuseid; tuletab meelde, et pagulastel ja transiitreisijatel on eriti suur oht sattuda soolise vägivalla ohvriks; nõuab seetõttu, et kaitsega tegelevatele humanitaarorganisatsioonidele ja -asutustele eraldataks rohkem raha;

15. kutsub riike üles viivitamata lõpetama inimeste tagasisaatmise Afganistani või kolmandatesse riikidesse, kus neid ähvardab Afganistani tagasisaatmise oht; nõuab, et Afganistani kodanikke, eelkõige lapsi, kes on juba tagasi saadetud, jälgitaks tähelepanelikult;

16. mõistab hukka asjaolu, et järjest sagenevad teated etnilistesse ja usuvähemustesse kuuluvate inimeste tapmise, ahistamise ja hirmutamise kohta;

17. on sügavalt mures selle pärast, et Taliban pakub taas terrorirühmitustele turvapaika; nõuab, et Taliban ja Afganistani *de facto* ametivõimud täidaksid oma terrorismivastase võitlusega seotud kohustusi;

18. tuletab meelde oma korraldust Euroopa välisteenistusele anda Pakistani juhtkonnale teada, et ta vastutab Afganistanis julgeoleku ja stabiilsuse eest ning peab kasutama oma mõjuvõimu Talibani üle nende eesmärkide saavutamiseks, sealhulgas Afganistani naiste ja tütarlaste põhiliste inimõiguste tagamiseks;

19. kinnitab veel kord, et EL peab tugevdama koostööd Kesk-Aasia riikidega ja ergutama nende konstruktiivset ja praktilist rolli Afganistani pagulaste ümberasustamisel; rõhutab, et selline koostöö ei tohiks kahjustada ELi põhiväärtuste ega õigusriigi kaitsmist;

Neljapäev, 7. aprill 2022

20. rõhutab, et naised ja tütarlapsed ei saa vabaks enne, kui praegune humanitaarkatastroof pole lõppenud; nõuab tungivalt, et EL ja tema liikmesriigid tegeleksid jätkuva humanitaarkriisi põhjustega, tehes kõik selleks, et suurendada humanitaarabi, järgida sootundlikku lähenemisviisi, taastada likviidsus ja säilitada põhilised sotsiaalteenused; nõuab Afganistani vahendite vabastamist ja suuremat rahalist toetust sellistele programmidele nagu komisjoni rahvusvahelise partnerluse peadirektoraadi (DG INTPA) poolt antav abi, mis keskendub põhivajadustele ja elatusvahenditele, ning Maailmapanga Afganistani ülesehitamise sihtfond; rõhutab, et humanitaarabi vahendid tuleks teha kättesaadavaks toimiva pangandussüsteemi kaudu ning neid tuleks paindlikult pakkuda Afganistanis tegutsevatele usaldusväärsetele valitsusvälistele organisatsioonidele ja kogukonnapõhistele organisatsioonidele, sealhulgas kohalikele naisorganisatsioonidele;

21. võtab teadmiseks, et ELi delegatsioon on taastanud Kabulis oma minimaalse kohaloleku, et koordineerida humanitaarabi andmist ja jälgida humanitaarolukorda; rõhutab tungivalt, et see ei tähenda Talibani režiimi tunnustamist ELi poolt;

22. peab kahetsusväärseks asjaolu, et kuigi ÜRO kutsus 31. märtsil 2022 üles eraldama Afganistanis humanitaarabi andmiseks mõeldud ÜRO 2022. aasta humanitaarabikava elluviimiseks 4,4 miljardit USA dollarit, lubasid rahvusvahelised rahastajad, sealhulgas EL ja tema liikmesriigid, eraldada vaid 2,44 miljardit USA dollarit; nõuab tungivalt, et komisjon eraldaks naiste õiguste programmide ja projektide jaoks piisavad ja konkreetsed vahendid ning rakendaks neid osana terviklikust ja pikaajalisest kohustusest toetada Afganistanis inimõigusi ja naiste õigusi;

23. rõhutab vajadust tagada takistamatu juurdepääs humanitaarabile, et eraldatud vahendid tõepoolest jõuaksid mõjutatud isikuteni; ergutab ELi ja selle liikmesriike praegusi meetmeid seetõttu läbi vaatama ja kohandama; tuletab meelde, et humanitaarabi peab olema neutraalne, erapooletu, humaanne ja sõltumatu ning selle andmisele ei tohi mingil juhul kehtestada tingimusi; kutsub nõukogu, komisjoni ja Euroopa välisteenistust üles järjekindlalt kinnitama, et humanitaarabi andmine ei sõltu nõukogu viiest kriteeriumist, mille nõukogu Talibaniga suhtlemiseks kehtestas;

24. kutsub ELi ja selle liikmesriike üles võtma lisameetmeid, et muuta humanitaarabi läbipaistvamaks ja tulemuslikumaks, pidades silmas 31. märtsil 2022 toimunud ÜRO kõrgetasemelist rahastajate konverentsi Afganistanis humanitaarabi andmise toetamiseks; on seetõttu seisukohal, et hädavajalik on tagada juurdepääs humanitaarabi vahenditele toimiva pangandussüsteemi kaudu, et pakkuda rahalisi vahendeid riigis töötavatele usaldusväärsetele valitsusvälistele organisatsioonidele;

25. tunnustab protestides osalevate tütarlaste ja naiste vaprust; kutsub Euroopa välisteenistust ja komisjoni üles suhtlema Afganistani *de facto* ametivõimudega, et nõuda andmeid nende naisõiguslaste asukoha kohta, kes arvatakse olevat kinni peetud ja kadunud, ning nõuda nende viivitamatut ja tingimusteta vabastamist; nõuab, et Taliban lõpetaks nende meelevaldsete ja kohtuväliste tavade rakendamise viivitamata ning tagaks rahumeelse kogunemise ja väljendusvabaduse;

26. kutsub ELi ja tema liikmesriike üles suurendama toetust naisõiguslastele Afganistanis ja täielikult rakendama inimõiguste kaitsjaid käsitlevaid ELi suuniseid, muu hulgas tagades üksikjuhtumite puhul rikkumiste eest vastutusele võtmise era- ja avaliku toetuse kaudu;

27. nõuab, et Afganistani inimõiguste olukorraga tegelevale uuele eriraportöörile antaks tema mandaadi täitmiseks piisavad rahalised vahendid, eriteave ja diplomaatiline toetus; kutsub ÜRO Inimõiguste Nõukogu üles looma sõltumatu rahvusvahelise uurimiskomisjoni, millel on mitmeaastane mandaat ja piisavad vahendid rikkumiste, sealhulgas naiste õiguste rikkumiste dokumenteerimiseks, nendest teatamiseks ja nende kohta tõendite kogumiseks;

28. väljendab heameelt Afganistani naisjuhtide foorumi käivitamise üle; kutsub komisjoni ja Euroopa välisteenistust üles hõlbustama Afganistani naiste esimese rahvusvahelise konverentsi korraldamist, et nende häält võetaks kuulda Afganistanis ja rahvusvahelisel tasandil, et ehitada uuesti üles naiste võrgustikud ja toetada Afganistani naisjuhtide foorumi tööd kaasavamal viisil; toetab ELi rahalise toetuse abil paguluses tegutseva Afganistani veebiülikooli loomist;

29. palub Afganistani parlamendiliikmetel, endistel valitsusametnikel ja kodanikuühiskonna aktivistidel, eelkõige 2021. aasta Sahharovi mõttevabaduse auhinna finalistidel teha aktiivselt koostööd Euroopa Parlamendi Afganistaniga suhtlemiseks loodud delegatsiooni, asjaomaste komisjonide ja muude organitega selle tagamiseks, et ELi Afganistani toetamise poliitika vastaks Afganistani rahva vajadustele;

30. toetab Afganistani kodanikuühiskonna, eelkõige Euroopa Parlamendis Afganistani naistele pühendatud päevadel osalejate nõudmist võtta Afganistani *de facto* ametivõimud varasemate kuritegude eest vastutusele ja mitte unustada nende hirmutegusid;

31. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule, komisjonile, komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, Afganistani parlamendi liikmetele, ÜRO Inimõiguste Nõukogule ja Talibani poliitilisele büroole Dohas.